

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHGA YO’NALTIRILGAN DARS MASHG’ULOTLARINI LOYIHALASHTIRISH JARAYONIDA TA’LIM SIFATI MUAMMOLARI

Andijon davlat pedagogika instituti
Pedagogika va psixologiya kafedrasida dotsenti, (PhD) M.J.Maxammatova
Pedagogika yo’nalishi talabasi
Erkinov Ozodbek Faxriddin o’g’li
ozodbekerkiboyev205@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19425629>

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy ta’lim jarayonida kreativ fikrlashni rivojlantirishga yo’naltirilgan dars mashg’ulotlarini loyihalashtirishning metodik asoslari yoritilgan. Ushbu maqolada o’quvchilarda mustaqil fikrlash, noodatiy yechim topish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va innovatsion g’oyalarni yaratish ko’nikmalarini shakllantirishga xizmat qiluvchi pedagogik yondashuvlar tahlil qilingan. Shuningdek, darsni loyihalashtirishda interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv hamda raqamli vositalardan foydalanishning samaradorlik jihatlari asoslab berilgan. Tadqiqod natijalari kreativ fikrlashni o’stirishga qaratilgan dars mashg’ulotlari o’quvchilarning motivatsiyasi, faolligi va tanqidiy tahlil qilish ko’nikmalarini sezilarli darajada oshirishini ko’rsatadi. Mazkur maqolada pedagoglar, metodistlar va ta’lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo’llashga intilayotgan mutaxassislar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so’zlar: Kreativ fikrlash, dars mashg’ulotlarini loyihalashtirish, ta’limda interfaol metodlar, innovatsion pedagogika, Ta’lim jarayonining samaradorligi, ta’limda ijodiy yondashuv, pedagogik texnologiyalar.

Аннотация. В данной статье рассматриваются методологические основы разработки уроков, направленных на развитие творческого мышления в современном образовательном процессе. Анализируются педагогические подходы, способствующие формированию у учащихся навыков самостоятельного мышления, поиска нестандартных решений, анализа проблемных ситуаций и генерации инновационных идей. Также обосновывается эффективность интерактивных методов, компетентностного подхода и использования цифровых инструментов в разработке уроков. Результаты исследования показывают, что уроки, направленные на развитие творческого мышления, значительно повышают мотивацию, активность и навыки критического анализа учащихся. Данная статья имеет практическое значение для педагогов, методистов и специалистов, стремящихся применять инновационные подходы в образовательном процессе.

Ключевые слова: Творческое мышление, разработка уроков, интерактивные методы в образовании, инновационная педагогика, эффективность образовательного процесса, творческий подход в образовании, педагогические технологии.

Annotation. This article covers the methodological foundations of designing lessons aimed at developing creative thinking in the modern educational process. This article analyzes pedagogical approaches that serve to form students' skills in independent thinking, finding unusual solutions, analyzing problem situations, and creating innovative ideas. It also substantiates the effectiveness of interactive methods, a competency-based approach, and the use of digital tools in lesson design. The results of the study show that lessons aimed at developing creative thinking

significantly increase students' motivation, activity, and critical analysis skills. This article is of practical importance for educators, methodologists, and specialists seeking to apply innovative approaches in the educational process.

Keywords: *Creative thinking, lesson design, interactive methods in education, innovative pedagogy, Educational process effectiveness, creative approach in education, pedagogical technologies.*

So’nggi yillarda ta’lim tizimida talabalar kreativ fikrlash ko’nikmalarini shakllantirish masalasi katta ahamiyat kasb etmoqda. Kreativ fikrlash – bu yangi g’oyalar yaratish, muammolarni innovatsion usullar bilan hal etish va o’zaro fikr almashish qobiliyatidir. Zamonaviy jamiyatda, texnologiyalar va axborot vositalari tez rivojlanib borayotgani sababli, o’quvchilarda ijodiy yondashuvni rivojlantirish muhim vazifa sifatida qaraladi.

Dars mashg’ulotlarini samarali loyihalashtirish esa o’quv jarayonining sifatini oshirish va talabalarning kreativ salohiyatini rivojlantirishning asosiy vositasidir. Pedagoglar tomonidan qo’llaniladigan interfaol va innovatsion metodlar o’quvchilarda faollikni oshiradi, mustaqil fikrlashni rag’batlantiradi va ularni o’rganishga qiziqtiradi. Shu bois, kreativ fikrlashni rivojlantirishga yo’naltirilgan dars mashg’ulotlarini rejalashtirish ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Ushbu maqolada kreativ fikrlashni shakllantirishga yo’naltirilgan dars mashg’ulotlarini loyihalashtirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi, shuningdek, samarali metod va texnologiyalarni qo’llashning usullari ko’rib chiqiladi.

Kreativ fikrlashni rivojlantirish – zamonaviy ta’lim jarayonida muhim yo’nalishlardan biridir. Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, o’quvchilarda ijodiy yondashuv va yangi g’oyalar yaratish qobiliyatini shakllantirish ularning mustaqil fikrlashini, muammolarni hal etish ko’nikmalarini va o’rganishga qiziqishini sezilarli darajada oshiradi. Shu bois, dars mashg’ulotlarini loyihalashtirish jarayonida pedagoglar kreativ fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan maxsus metod va texnologiyalarni qo’llashlari lozim.

1. **Kreativ fikrlashni rivojlantirishning nazariy asoslari:** Kreativ fikrlash kompetensiyasi psixologiya va pedagogika sohalarida keng tadqiq etilgan. Guilford, Torrance va boshqa olimlar ijodiy fikrlashni yangi g’oyalar ishlab chiqish, turli variantlarni tahlil qilish va muammolarni innovatsion usullar bilan hal etish qobiliyati sifatida ta’riflagan. Ta’lim jarayonida bu qobiliyatni shakllantirish uchun interfaol metodlar, muammoli vazifalar, loyiha ishlari va guruhli mashg’ulotlar samarali vosita hisoblanadi.

2. **Dars mashg’ulotlarini loyihalashtirishda interfaol metodlarning roli:** Interfaol metodlar o’quvchilarning faolligini oshiradi, ular orasida muhokama, rolli o’yinlar, tajriba va eksperimentlar kabilar eng samarali metodlar hisoblanadi. Bunday metodlar nafaqat bilishni chuqurlashtiradi, balki ijodiy fikrlashni rag’batlantiradi, talabalarda mustaqil qaror qabul qilish va yondashuvlarni sinash ko’nikmalarini shakllantiradi.

3. **Kreativ fikrlashni rivojlantirishga yo’naltirilgan mashg’ulotlarni loyihalashtirish tamoyillari:**

- **Maqsadga yo’naltirilganlik:** Har bir mashg’ulotda aniq ijodiy maqsad belgilanishi lozim.
- **Faollik va ishtirokchilik:** O’quvchilar faol ishtirok etadigan, ularni fikrlashga va ijodiy yechim topishga jalb qiladigan vazifalar kiritilishi kerak.
- **Integratsiya:** Fanlararo yondashuv orqali mashg’ulotlarni turli bilimlar bilan bog’lash samaradorlikni oshiradi.
- **Moslashuvchanlik:** Mashg’ulotning mazmuni va usullari o’quvchilarning qiziqishlari, darajasi va imkoniyatlariga mos bo’lishi lozim.

Shu tariqa, dars mashg’ulotlarini kreativ fikrlashni rivojlantirishga yo’naltirilgan holda loyihalashtirish nafaqat o’quvchilarning bilimi va ko’nikmalarini oshiradi, balki ularning mustaqil fikrlashini, muammolarni hal etish qobiliyatini va ijodiy salohiyatini rivojlantiradi.

Buyuk Chex pedagogi Ya. A. Komenskiy tarixda birinchi bo’lib maktab ta’limida sinf-dars tizimini yaratgan. Komenskiyning ta’limni tashkil qilish haqidagi qarashlari bir qator jiddiy qarshiliklarga uchragan bo’lsa ham g’arb mamlakatlariga juda ham tez tarqaldi. Sinf-dars tizimi sharq mamlakatlariga, jumladan Markaziy Osiyodagi eski musulmon maktablariga tadbiq bo’lmadi. Ularda Oktyabr to’ntarilishiga qadar o’rta asr maktablariga xos ta’lim tizimi davom etib keldi. Bir o’qish xonasida 6 yoshdan 15-16 yoshgacha bo’lgan bolalar guruhi bir vaqtda mashg’ulot olib borilar edi. Shuningdek, bir o’qish xonasidagi o’quvchilarning bilim darajasi ham turlicha bo’lar edi.

Hozirgi kunda respublikamizda ta’limning oldiga qo’yilgan talab va ehtiyojlardan kelib chiqqan holda maktab ta’limini tashkil etishning, dars turlarining yangidan-yangi shakllari yaratilmoqda. Sinf - Yoshi va bilimi jihatidan bir xil bo’lgan ma’lum miqdordagi o’quvchilar guruhi. Dars deb bevosita o’qituvchining rahbarligida muayyan o’quvchilar guruhi bilan olib boriladigan ta’lim mashg’ulotiga aytiladi.

Innovatsion pedagogika – bu ta’lim jarayoniga yangicha yondashuvlarni joriy etish, ilg’or pedagogik texnologiyalar, metodlar va vositalar asosida ta’lim sifati hamda samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy – amaliy faoliyatdir. “Innovatsiya” tushunchasi lotincha innovation – “yangilash”, “o’zgartirish” ma’nolarini anglatib, pedagogik jarayonda yangi g’oya, usul va texnologiyalarning qo’llanilishini ifodalaydi.

Innovatsion pedagogika an’anaviy ta’limdan farqli ravishda o’quvchini bilim oluvchi emas, balki ta’lim jarayonining faol ishtirokchisi sifatida ko’radi. Bunda o’quvchilarning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, ijodiy va tanqidiy yondashuv ko’nikmalarini rivojlantirish ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Innovatsion pedagogikada zamonaviy texnologiyalar va interfaol metodlardan keng foydalaniladi. Xususan, muammoli ta’lim, loyiha metodi, klaster, aqliy hujum, debat, STEAM ta’limi, raqamli texnologiyalar, masofaviy va aralash, ta’lim shakllari innovatsion yondashuvning muhim tarkibiy qismlaridir.

Ushbu metodlar o’quvchilarda bilimlarni tayyor holatda qabul qilish emas, balki ularni mustaqil izlanish, tajriba va tahlil orqali egallash imkonini beradi. Natijada ta’lim jarayoni samarali, qiziqarli va hayot bilan uzviy bog’langan holda tashkil etiladi.

Shuningdek, innovatsion pedagogika o’qituvchidan doimiy izlanish, kasbiy rivojlanish va yangilikka ochiqlikni talab etadi. Bu esa pedagog kadrlarning raqobatdoshligini oshirishga zamin yaratadi.

Bizning maqolamizda kreativ fikrlashni rivojlantirishga yo’naltirilgan dars mashg’ulotlarini loyihalashtirishning nazariy asoslari va amaliy jihatlari tahlil qilindi. Ta’lim jarayonida kreativ yondashuvni qo’llash o’quvchilarning mustaqil fikrlashi, muammolarga innovatsion yechim topa olish qobiliyatini shakllantirishda muhim omil ekanligi aniqlandi. Dars mashg’ulotlarini loyihalashtirish jarayonida interfaol metodlar, muammoli ta’lim, loyiha asosida o’qitish, tanqidiy fikrlashni rivojlantiruvchi topshiriqlardan foydalanish o’quvchilarning bilishga bo’lgan qiziqishini oshiradi hamda ularning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqaradi.

Shuningdek, tadqiqod natijalari shuni ko’rsatadiki, kreativ fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan dars mashg’ulotlari an’anaviy darsdan farqli ravishda o’quvchini ta’lim jarayonining faol subyekti sifatida namoyon etadi.

Xulosa qilib aytganda, kreativ fikrlashni rivojlantirishga yo’naltirilgan dars mashg’ulotlarini puxta va maqsadli loyihalashtirish zamonaviy ta’limning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur yondashuv ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish bilan birga, raqobatdosh, tashabbuskor va ijodkor shaxsni shakllantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari amaliyotda qo’llash uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqishda va kelgusidagi ilmiy izlanishlar uchun muhim manba bo’lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. E. P. Torrance. Torrance Tests of Creative Thinking (TTCT): Norms-Technical Manual. Lexington, MA: Personnel Press, 1974.
2. Ya. A. Komenskiy. Didaktika Magna. Praha: SPN, 1958.
3. Hasanboeva, O., Jabborov, R. To’xliyev, B. Pedagogika. Toshkent: O’qituvchi, 2014.
4. Yo’ldoshev, J. Usmonov, S. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: Fan va texnologiya, 2012.
5. Zunnunov, A. Qodirov, A. Pedagogik innovatsiyalar. Toshkent: Ilm Ziyo, 2018.
6. Xodjiyeva, D. Interfaol metodlar va ularning ta’lim samaradorligiga ta’siri. Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
7. Fayzullayev J. Kreativ fikrlash va uni rivojlantirish texnologiyalari. Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2021